श्रीगणेशायनमः॥श्रीलक्ष्मीपद्मनाभायनमः॥श्रीभवानीशंकराभ्यांनमः॥श्रीमतालसे
नमः॥हरिः३००२॥गौः।ग्मा।ज्मा।क्ष्मा।क्षा।क्षमा।क्षोणी।क्षितिः।अवनिः।उर्वी।पृथ्वी।
मही।रिपः।अदितिः।इळा।निर्ऋतिः।भूः।भूमिः।पूषा।गातुः।गोत्रेत्येकविंशतिः पृथि
वीनामधेयानि॥१॥हेम।चंद्रं।रुक्मं।अयः।हिरण्यं।पेशः।कृशनं।लोहं।कनकं।कां
चनं।भर्म।अमृतं।मरुत्।दत्रं।जातरूपमिति पंचदश हिरण्यनामानि॥२॥अंबरं।विय
त्।व्योम।बर्हिः।धन्व।अंतरिक्षं।आकाशं।आपः।पृथिवी।भूः।स्वयंभूः।अध्वा।पु
ष्करं।सगरः।समुद्रः।अध्वरमिति षोडशांतरिक्षनामानि॥३॥स्वः।पृश्निः।नाकः।
गौः।विष्टप्।नभ इति षट् साधारणानि॥४॥खेदयः।किरणाः।गावः।रश्मयः।
अभीशवः।दीधितयः।गभस्तयः।वनं।उस्राः।वसवः।मरीचिपाः।मयूखाः।सप्तऋषयः।
साध्याः।सुपर्णा इति पंचदश रश्मिनामानि॥५॥आशाः।काशाः।उपराः।आष्टाः।काष्ठाः।
व्योम।ककुभः।हरित इत्यष्टौ दिङ्नामानि॥६॥श्यावी।क्षपा।शर्वरी।अक्तुः।ऊर्म्या।
राम्या।यम्या।नम्या।दोषा।नक्ता।तमः।रजः।असिक्नी।पयस्वती।तमस्वती।घृताची।
शिरिणा।मोकी।शोकी।ऊधः।पयः।हिमा।वस्वी इति त्रयोविंशती रात्रिनामानि॥७॥विभाव
री।सूनरी।भास्वती।ओदती॥चित्रामघा।अर्जुनी।वाजिनी।वाजिनीवती।सुम्नावरी।अह
ना।द्योतना।श्वेत्या।अरुषी।सूनृता।सूनृतावती।सूनृतावरी इति षोडशोषोनामानि॥८॥
वस्तोः।द्युः।भानुः।वासरं।स्वसराणि।घ्रंसः।घर्मः।घृणः।दिनं।दिवा।दिवेदिवे।द्यविद्य

वी।तिद्वादशाहर्नामानि॥९॥अद्रिः।ग्रावा।गोत्रः।बलः।अश्नः।पुरुभोजाः।बलीशानः।अ
श्मा।पर्वतः।गिरिः।व्रजः।चरुः।वराहः।शंबरः।रौहिणः।रैवतः।फलिगः।उपरः।उपलः।
चमसः।अहिः।अभ्रं।बलाहकः।मेघः।दृतिः।ओदनः।वृषंधिः।वृत्रः।असुरः।कोशः।इतित्रिंश
न्मेघनामानि॥१०॥श्लोकः।धारा।इळा।गौः।गौरी।गांधर्वी।गभीरा।गंभीरा।मंद्रा।मंद्रा
जनी।वाशी।वाणी।वाणीची।वाणः।पविः।धमनिः।नाळीः।मेळिः।मेना।सूर्या।सरस्व
ती।निवित्।स्वाहा।वग्नुः।उपब्दिः।मायुः।काकुत्।जिह्वा।घोषः।स्वरः।शब्दः।स्वनः।ऋ
क्।होत्रा।गीः।गाथा।गणः।धेना।ग्नाः।विपा।नना।कशा।धिषणा।नौः।अक्षरं।मही।
अदितिः।शची।वाक्।अनुष्टुप्।धेनुः।वल्गुः।गल्दा।सरः।सुपर्णी।बेकुरा।इतिस

भारती

प्तपंचाशद्वाङ्नामानि॥११॥अर्णः।क्षोदः।क्षद्म।नभः।अंभः।कबंधं।सलिलं।वाः।वनं।घृतं॥
मधु।पुरीषं।पिप्पलं।क्षीरं।विषं।रेतः।कशः।जन्म।बृबूकं।बुसं।तुग्र्या।बर्बुरं।सुक्षेम।धरुणं॥
सुरा।अररिंदानि।ध्वस्मन्वत्।जामि।आयुधानि।क्षपः।अहिः।अक्षरं।स्रोतः।तृप्तिः।
रसः।उदकं।पयः।सरः।भेषजं।सहः।शवः।यहः।ओजः।सुखं।क्षत्रं।आवयाः।शुभं।या॥
दुः।भूतं।भुवनं।भविष्यत्।आपः।महत्।व्योम।यशः।महः।सर्णीकं।स्वृतीकं।सतीनं।ग॥
हनं।गभीरं।गंभरं।ईं।अन्नं।हविः।सद्म।सदनं।ऋतं।योनिः।ऋतस्ययोनिः।सत्यं।नीरं।र॥
यिः।सत्।पूर्णं।सर्वं।अक्षितं।बर्हिः।नाम।सर्पिः।अपः।पवित्रं।अमृतं।इंदुः।हेम।स्वः।स
र्गाः।शंबरं।अभ्वं।वपुः।अंबु।तोयं।तूयं।कृपीटं।शुक्रं।तेजः।स्वधा।वारि।जलं।जलाषं॥

इदमित्येकत्रिंशदुदकनामानि ॥ १२ ॥ अवनयः । यव्याः । खाः । सीराः । स्रोत्याः । एन्यः । धुनयः । रुजानाः । वक्षणाः । खादोअर्णाः । रोधचक्राः । हरितः । सरितः । अग्रुवः । नभन्वः । वध्वः ।

नि॰ प्र॰

हिरण्यवर्णाः । रोहितः । सस्रुतः । अर्णाः । सिंधवः । कुल्याः । वर्यः । उर्व्यः । इरावत्यः । पार्वत्यः । स्रवंत्यः ।

ऊर्जस्वत्यः । पयस्वत्यः । तरस्वत्यः । सरस्वत्यः । हरस्वत्यः । रोधस्वत्यः । भास्वत्यः । अजिराः । मातरः । नद्यः इति

सप्तत्रिंशन्नदीनामानि ॥ १३ ॥ अत्यः । हयः । अर्वा । वाजी । सप्तिः । वह्निः । दधिक्राः । दधिक्रावा । एतग्वः । एतशः । पैद्वः । दौर्गहः । औच्चैःश्रवसः । तार्क्ष्यः । आशुः । ब्रध्नः । अरुषः । मांश्चत्वः । अव्यथयः । श्येनासः । सुपर्णाः । पतंगाः । नरः । हार्याणां । हंसासः । अश्वाः इति षड्विंशतिरश्वनामानि ॥ १४ ॥ हरी इंद्रस्य । रोहितोग्नेः । हरित आदित्यस्य । रासभावश्विनोः । अ- ३

जाः पूष्णः । पृषत्यो मरुतां । अरुण्यो गावउषसां । श्यावाः सवितुः । विश्वरूपा बृहस्पतेः । नियुतो वायोः इति दश आदिष्टोपयोजनानि ॥ १५ ॥ भ्राजते । भ्राशते । भ्राश्यति । दीप्यति । शोचति । मंदते । भंदते । रोचते । ज्योतते । द्योतते । द्युमदित्येकादश ज्वलतिकर्माणः ॥ १६ ॥ जमत् । कल्मलीकिनं । जंजणाभवन् । मल्मलाभवन् । अर्चिः । शोचिः । तपः । तेजः । हरः । हृणिः । शृंगाणि इत्येकादश ज्वलतो नामधेयानि ॥ १७ ॥ गोरादिमा देव रस्वा रेवद पृ आता इत्या वी विभोरि बस्त । रात्रि लाकोर्णा चिनय स्वा हरी इंद्रस्य आ तेने जमदिति सप्तदश ॥ ॥ इति निघंटौ प्रथमोध्यायः ॥ ॥ ॐ नमः ॥ अपः । अप्नः । दंसः । वेपः । वेपः । विष्टी । व्रतं । कर्वरं । करूळं । शक्म । क्रतुः । करणानि । करांसि । करिक्रत् । करती ।

नि. प्र. १
४

चक्रत्व। कर्त्तौ। कर्तोः। कर्त्तवै। कृत्वी। धीः। शची। शमी। शिमी। शक्तिः। शिल्पमिति षड्विंश
तिः कर्मनामानि॥१॥ तुक्। तोकं। तनयः। तोक्म। तक्म। शेषः। अप्नः। गयः। जाः। अपत्यं।
यहुः। सूनुः। नपात्। प्रजा। बीजमिति पंचदशापत्यनामानि॥२॥ मनुष्याः। नरः। धवाः।
जंतवः। विशः। क्षितयः। कृष्टयः। चर्षणयः। नहुषः। हरयः। मर्याः। मर्त्याः। मर्ताः। व्राताः।
तुर्वशाः। द्रुह्यवः। आयवः। यदवः। अनवः। पूरवः। जगतः। तस्थुषः। पंचजनाः। विव
स्वंतः। पृतनाइतिपंचविंशतिर्मनुष्यनामानि॥३॥ आयती। च्यवाना। अभीशू। अ
प्नवाना। विनंगृसौ। गभस्ती। करस्नौ। बाहू। भुरिजौ। क्षिपस्ती। शक्वरी। भरित्रेति
द्वादशबाहुनामानि॥४॥ अग्रुवः। अण्व्यः। क्षिपः। विशः। शर्याः। रशनाः। धीत ॥२॥ ४

यः। अथर्यः। विपः। कक्ष्याः। अवनयः। हरितः। स्वसारः। जामयः। सनाभयः। योक्त्राणि। योजना
नि। धुरः। शाखाः। अभीशवः। दीधितयः। गभस्तय इति द्वाविंशतिरंगुलिनामानि॥५॥ वश्मि। उ
श्मसि। वेति। वेनति। वांछति। वष्टि। वनोति। जुषते। हर्यति। आचके। उशिक्। मन्यते। छंतत्। चा
कनत्। चकमानः। कनति। कानिषदित्यष्टादश कांतिकर्माणि॥६॥ अंधः। वाजः। पयः। प्रयः। पृक्षः।
पितुः। सिनं। अवः। क्षु। धासिः। इरा। इळा। इषं। ऊर्क्। रसः। स्वधा। अर्कः। क्षद्म। नेमः। ससं। नमः।
आयुः। सूनृता। ब्रह्म। वर्चः। कीलालं। यश इत्यष्टाविंशतिरन्ननामानि॥७॥ आवयति। भवति।
बभस्ति। वेति। वेवेष्टि। अविष्यन्। बप्सति। भसथः। बब्धां। ह्वरती। तिदशात्तिकर्मणः॥८॥
ओजः। पाजः। शवः। तवः। तरः। त्वक्षः। शर्धः। बाधः। नृम्णं। तविषी। शुष्मं। शुष्णं। दक्षः। वी

ळ्ह्योत्नं। शुष्मं। सहः। यहः। वधः। वर्गः। वृजनं। वृक्। मज्मना। पौंस्यानि। धर्णसिः। द्रविणं। स्यंद्रा
सः। शंबरमित्यष्टाविंशतिर्बलनामानि॥९॥ मघं। रेक्णः। रिक्थं। वेदः। वरिवः। श्वात्रं। रत्नं। र
यिः। क्षत्रं। भगः। मीळ्हं। गयः। द्युम्नं। इंद्रियं। वसु। रायः। राधः। भोजनं। तना। नृम्णं। बंधुः। मेधा।
यशः। ब्रह्म। द्रविणं। श्रवः। वृत्रं। ऋतमित्यष्टाविंशतिरेव धननामानि॥१०॥ अघ्न्या। उस्रा। उस्रि
या। अही। मही। अदितिः। इळा। जगती। शक्करीति नव गोनामानि॥११॥ रेळते। हेळते।
भामते। हृणीयते। श्रीणाति। त्रेषति। दोधति। वनुष्यति। कंपते। भोजनुरिति दश क्रुध्यतिक
र्माणः॥१२॥ हेळः। हरः। हृणिः। त्यजः। भामः। एहः। ह्वरः। तपुषी। जूर्णिः। मन्युः। व्यथिरित्ये
कादश क्रोधनामानि॥१३॥ वर्तते। अयते। लोटते। लोठते। स्पंदते। कसति। सर्पति। स्य ५

मति। स्रवति। स्रंसते। अवति। श्चोतति। ध्वंसति। वेनति। मार्ष्टि। भुरण्यति। शवति। काल्प
ति। पूलयति। कंटति। पिस्वति। विस्पति। मिस्यति। प्रवते। प्लवते। च्यवते। कवते। गवते। नव
ते। क्षोदति। नक्षति। सक्षति। म्यक्षति। सचति। ऋच्छति। तुरीयति। चनति। अतति। गाति। इय
क्षति। सश्चति। सरति। रंहति। पतति। भ्रमति। ध्रजति। रजति। लजति। क्षियति। धमति। त्रि
नाति। [illegible]ति। ऋण्वति। स्वरति। सिसर्त्ति। वेषिष्टि। पोषिष्टि। रिणाति। रीयते। रेजति। दघ्य
ति। दभ्नोति। युध्यति। धन्वति। अरुषति। आर्यति। ईयते। तकति। दीयति। ईर्षति। फणति।
हन्नति। अर्दति। मर्दति। ससृते। नसते। हर्यति। इर्यति। ईर्ते। ईंखते। जयति। श्वाचति। गंति।
आगंनीगंति। जंगंति। जिन्वति। जसति। गमति। श्नाति। ध्राति। अयति। वहति। रथर्यति। जेह

ते।घ्नः।कैति।स्कंदति।ध्माति।वाति।पाति।इयति।द्राति।ईंखति।ध्वति।नमति।नचति।वंचति।
भ्रमति।पवते।हंति।सेधति।अगंद।अनंगत्।निगाति।पतति।इल्वति।द्रमति।इवति।वेति।
इयंनाति।एति।जगायात्।।अमुथुरितिद्वाविंशंशतंगतिकर्माणः।।१४।।तुजं।मक्षु।द्रुवन।
ओषं।जीराः।जूर्णिः।शूतनाः।शूपुनासः।व्री।अं।तूयं।तूर्यं।तूर्णिः।अजिरं।भुरण्युः।शु।आ
शु।प्राशुः।तूतुजिः।तूतुजानः।तुज्यमानासः।अज्राः।साचिविन्द।द्युगत्।ताजत्।तरणिः।
वातरंहाइतिषड्विंशतिः क्षिप्रनामानि।।१५।।तुकित्र।आसात्।अंबरं।तुर्वशे।अन्तमी
के।आके।उपाके।अर्वाके।अंतमानां।अवमे।उपमित्येकादशांतिकनामानि।।१६।।
रणः।विवाके।विखादः।नदनुः।भरे।आक्रंदे।आहवे।आजौ।पृतनाज्यं।अभीके। ५

आष्ट।आपानः।४

समीके।ममसत्यं।नेमधिता।संकाः।समितिः।समनं।मीळ्हे।पृतनाः।स्पृधः।मृधः।पृत्सु।सम
त्सु।समर्ये।समरणे।समोहे।समिथे।संख्ये।संगे।संयुगे।संगथे।संगमे।वृत्रतूर्ये।पृक्षे।आणौ।
शूरसातौ।वाजसातौ।समनीके।खले।खजे।पौंस्ये।महाधने।वाजे।अज्म।सद्म।संयत्।
संवतइतिषट्चत्वारिंशत्संग्रामनामानि।।१७।।इन्वति।नक्षति।आक्षाणः।आनट्।अ
शोत्।नशोत्।आनशे।अश्नुतइतिदशव्याप्तिकर्माणः।।१८।।दभ्नोति।श्नथयति।ध्वरति।
धूर्वति।वृणक्ति।धम्यति।कृण्वति।कृंतति।श्वसिति।नशति।अर्दयति।स्तृणाति।स्नेहयति।
यातयति।स्फुरति।स्फुलति।निबर्हतु।अवतिरति।वियातः।आतिरत्।तळित्।आखंडल।
दूणाति।रम्णाति।शृणाति।शाम्नाति।तृणेढ्वि।ताळ्हि।निर्तोशते।निबर्हयति।मिनाति।

मिणोति। धमतीतिनवपञ्चाशद्वधकर्माणः॥१९॥ दिद्युत्। नेमिः। हेतिः। नमः। पविः। सृकः। वृकः।
वधः। वज्रः। अर्कः। कुत्सः। कुलिशः। तुंजः। तिग्मः। मेनिः। स्वधितिः। सायकः। परशुरित्यष्टा
दशवज्रनामानि॥२०॥ इरज्यति। पत्यते। क्षयति। राजतीतिचत्वार ऐश्वर्यकर्माणः॥२१॥
राष्ट्री। अर्यः। नियुत्वान्। इनइनइति चत्वारीश्वरनामानि॥२२॥ अपूर्स्तु भ्रं नृपाोऽआयत्सा
म्रवोयुस्मभ्यं धआवेयुस्यो गोमपमभ्यारत्के तहळो पर्तं नतनुनोळिदंपाद्न्वीतिदशो नि दियु
निरन्यतिराष्ट्रीद्वाविंशतिः॥ ॥इतिनिघण्टौद्वितीयोध्यायः॥ ॥७॥ ॥ॐ उरु। तुवि।
पुरु। भूरि। शश्वत्। विश्वं। परीणसा। व्यानशिः। शतं। सहस्रं। सलिलं। कुविदितिद्वा
दशबहुनामानि॥१॥ ऋहत्। ह्रस्वः। निधृष्वः। मायुकः। प्रतिष्ठा। कृधु। वम्रकः। दभ्रं।

अर्भकः। क्षुल्लकः। अल्पमित्येकादशह्रस्वनामानि॥२॥ महत्। ब्रध्नः। ऋष्वः। बृहत्। उक्षितः। तवसः।
तविषः। महिषः। अभ्वः। ऋभुक्षाः। उक्षा॥ विहायाः। यह्वः। ववक्षिथ। विवक्षसे। अंभृणः। माहिनः। ग
भीरः। ककुहः। रभसः। व्राधन्। विरप्शी॥ अद्भुतं। बर्हिष्ठः। बर्हिषदितिपंचविंशतिर्महन्नामा
नि॥३॥ गयः। कृदरः। गर्तः। हर्म्यं। अस्तं। पस्त्यं। दुरोणे। नीडं। दुर्याः। स्वसराणि। अमा। दमे। कृ
त्तिः। योनिः। सद्म। शरणं। वरूथं। छर्दिः। छदिः। छाया। शर्म। अज्मेतिद्वाविंशतिर्गृहनामानि।
॥४॥ इरज्यति। विधेम। सपर्यति। नमस्यति। दुवस्यति। ऋध्नोति। ऋणद्धि। ऋच्छति। सपति।
विवासति। इतिदशपरिचरणकर्माणः॥५॥ शिंबाता। शतरा। शातपंता। शिल्गुः। स्यूमकं। शे
वृधं। मयः। सुग्म्यं। सुदिनं। शूषं। शुनं। शग्मं। भेषजं। जलाषं। स्योनं। सुम्नं। शेवं। शिवं। शं।

कमिति विंशतिः सुखनामानि ॥ ६ ॥ निर्णिक् । वव्रिः । वर्पः । वपुः । अमतिः । अप्सः । प्सुः । अप्नः ।
पिष्टं । पेशः । कृशनं । मरुत् + अर्जुनं । ताम्रं । अरुषं । शिल्पमिति षोडश रूपनामानि ॥ ७ ॥ अस्रे
मा । अनेमा । अनेद्यः । अनवद्यः । अनभिशस्त्यः । उक्थ्यः । सुनीथः । पाकः । वामः । वयुनमिति द
श प्रशस्यनामानि ॥ ८ ॥ केतुः । केतः । चेतः । चित्तं । क्रतुः । असुः । धीः । शची । माया । वयुनं । अभिख्ये
त्येकादश प्रज्ञानामानि ॥ ९ ॥ बट् । श्रत् । सत्रा । अद्धा । इत्था । ऋतमिति षट् सत्यनामानि ॥ १० ॥
चिक्यत् । चाकनत् । अचष्टे । चष्टे । विचष्टे । विचर्षणिः । विश्वचर्षणिः । अवचाकशदित्य
ष्टौ पश्यतिकर्माणः ॥ ११ ॥ हिकं । नुकं । सुकं । आहिकं । आकीं । नकिः । माकिः । नकीं । आकृ
तमिति नवोत्तराणि पदानि सर्वपदसमाम्नानाय ॥ १२ ॥ इदमिव । इदं यथा । अग्निर्नये । च

तुरः श्चिद्ददमानात् । ब्राह्मणा व्रतचारिणः । वृक्षस्य नु ते पुरुहूत वयाः । जार आ भगं । मेषो भू
तो ३ भियन्नयः । तद्रूपः । तद्वर्णः । तद्वत् । तथेत्युपमाः ॥ १३ ॥ अर्चति । गायति । रेभति ।
स्तोभति । गूर्धयति । गृणाति । जरते । ह्वयते । नदति । पृच्छति । रिहति । धमति । कृपायति ।
कृपण्यति । पनस्यति । पनायते । वल्गूयति । मन्दते । भन्दते । छन्दति । छदयते । शशमानः । रञ्जय
ति । रजयति । शंसति । स्तौति । यौति । रौति । नौति । भनति । पणायति । पणते । सपति । पपृक्षाः ।
महयति । वाजयति । पूजयति । मन्यते । मदति । रसति । स्वरति । वेनति । मन्द्रयते । जल्पति । तिच
तुःचत्वारिंशदर्चतिकर्माणः ॥ १४ ॥ विप्रः । विग्रः । गृत्सः । धीरः । वेनः । वेधाः । कण्वः । ऋभुः ।
नवेदाः । कविः । मनीषी । मन्धाता । विधाता । विपः । मनश्चित् । विपश्चित् । विपन्यवः । आके

नृपः। उशिजः। कीस्तासः। अद्धातयः। मतयः। मतुथाः। वाघत इति चतुर्विंशतिर्मेधावि
नामानि॥१५॥ रेभः। जरिता। कारुः। नदः। स्तामुः। कीरिः। गौः। सूरिः। नादः। छंदः। स्तुप्। रु
द्रः। कृपण्युरिति त्रयोदश स्तोतृनामानि॥१६॥ यज्ञः। वेनः। अध्वरः। मेधः। विदथः। ना
र्यः। सवनं। होत्रा। इष्टिः। देवताता। मखः। विष्णुः। इंदुः। प्रजापतिः। घर्म इति पंचदश यज्ञ
नामानि॥१७॥ भरताः। कुरवः। वाघतः। वृक्तबर्हिषः। यतस्रुचः। मरुतः। सबाधः।
देवयव इत्यष्टावृत्विङ्नामानि॥१८॥ ईमहे। यामि। मन्महे। दद्धि। शग्धि। पूर्धि। मि
मिड्ढि। मिमीहि। रिरिड्ढि। रिरीहि। पीपरत्। यंतारः। यंधि। इषुध्यति। मदेमहि। मना
महे। मायत इति सप्तदश याच्ञाकर्माणः॥१९॥ दाति। दाशति। दासति। राति।

रासति। पृणक्षि। पृणाति। शिक्षति। तुंजति। मंहत इति दश दानकर्माणः॥२०॥ परिस्रव। पवस्व।
अभ्यर्ष। आशिष इति चत्वारोऽध्येषणाकर्माणः॥२१॥ स्वपिति। सस्ति। इति द्वौ स्वपिकर्माणौ॥२२॥ त्रि
कूपः। कातुः। कर्त्तः। वव्रः। काटः। खातः। अवतः। क्रिविः। सूदः। उत्सः। ऋश्यदात्। कारोतरात्।
कुशयः। केवट इति चतुर्दश कूपनामानि॥२३॥ तृपुः। तक्वा। रिभ्वा। रिपुः। रिक्वा। रिहायाः।
तायुः। तस्करः। वनर्गुः। हुराश्चित्। मुषीवान्। मलिम्लुचः। अघशंसः। वृक इति चतुर्दश स्ते
ननामानि॥२४॥ निण्यं। सस्वः। सनुतः। हिरुक्। प्रतीच्यं। अपीच्यमिति षण्णिर्णीतांतर्हित
नामधेयानि॥२५॥ आके। पराके। पराचैः। आरे। परावत इति पंच दूरनामानि॥२६॥ प्रत्नम्। प्र
दिवः। प्रवयाः। सनेमि। पूर्व्यं। अह्नाय इति षट् पुराणनामानि॥२७॥ नवं। नूत्नं। नूतनं। नव्यं।
इदा। इदानीमिति षळेव नवनामानि॥२८॥ अपित्वे। अभीके। दभ्रे। अर्भके। तिरः। सतः।

ता: । नेमः । ऋक्षाः । स्तृभिः । वम्रीभिः । उपजिह्विका । ऊर्दरं । कृदरं । रंभः । पिनाके । मेना । ग्नाः ।
शेपः । वैतसः । अया । एना । सिषक्तु । सचते । भ्यसते । रेजत इति षड्विंशति द्विरुत्तरनामानि ॥ ॥
मानि ॥ २९ ॥ स्वधे । पुरंधी । धिषणे । रोदसी । क्षोणी । अंभसी । नभसी । रजसी । सदसी । स
द्मनी । घृतवती । बहुले । गभीरे । गंभीरे । ओण्यौ । चम्वौ । पार्थ्वी । मही । उर्वी । पृथ्वी । अदिती ।
अही । दूरेअन्ते । अपारे इति चतुर्विंशतिर्द्यावापृथिव्योर्नामधेयानि ॥ ३० ॥
उर्दरं हन्मे हत्रयं द्वरज्योतींषि वातानि निर्णिक्स्नमाकेतु रं दृचि स्याद्धि कोमिदमिवार्चेति तिस्त्रि
रंभोपिनाको मेनामेहि दानि परिस्त्रवस्य पिति कृपच्छ पुनर्णिण्यमाके स्त्रलं नवेधापि तत्स्य ध
त्रिंशत्क ॥ ॥ इति निघंटौ तृतीयोध्यायः ॥ ॥ श्री ॥ जहा । निधा । शिशीतम् । मेहना ।
दमूनाः । मूषः । इषिरणी । कुरुतन । जठरे । तितउ । शिप्रे । मध्या । मंदू । ईर्मान्तासः । काय १०

द्रुपदे ।

मानः । लोधं । शीरं । विद्रधे । तुग्वनि । नंसने । नसन्त । आहनसः । अमूसत । इषिणः । वाहः । प
रितक्म्या । सुविते । दयते । नूचित् । नूच । दावने । अकूपारस्य । शिशीते । सुतुकः । सुप्रायणाः ।
अप्रायुवः । च्यवनः । रजः । हरः । जुहुरे । व्यंतः । क्रापाः । वाशी । विषुणः । जामिः । पिता । रंपा ।
अदितिः । एरिरे । नसुरिः । जरते । मंदिने । गोः । गातुः । दंसयः । तूताव । चयसे । विभुते । कूप
कृ । अस्पाः । अस्पनिहिताष्टपदानि ॥ १ ॥ सस्निं । वाहिष्ठः । दूतः । वावशानः । वार्यं । अंधः ।
असश्चंती । वनुष्यति । तरुष्यति । भंदनाः । आहनः । नदः । सोमो अक्षाः । श्वात्रं । ऊतिः । ह
६७ समानं । पड्भिः । सस्तं । द्वासमान । दिना । आ । वराहः । स्वसराणि । शर्याः । अर्कः । पविः ।
वक्षः । धन्व । सिनं । इत्था । सचा । चित् । आ । द्युम्नं । पवित्रं । तोदः । स्वंचाः । शिपिविष्टः । विष्णुः ।

आघृणिः । पृथुज्रयाः । अथर्युं । काणुका ॥ अध्रिगुः । आंगूषः । आपांतमन्युः । श्मशा । उर्वशी ।
धूपुनं । वानपस्त्य । वाजगंध्यं । गध्यं । गधिता । कौरयाणः । तौरयाणः । अक्रूपाणः । हरयाणः । अ
रितः । श्रुंदी । निःषपी । तूर्णाशं । क्षुपं । निचुंपुणः । पदि । पादुः । शर्कः । जोषवाक । कृत्तिः । श्वघ्नी ।
समस्य । कृदरस्य । चर्षणिः । शांबः । केपयः । तुतुमा । कृषे । असत्रं । काकुदं । बीरिटे । अच्छ । परीं ।
सी । एनां । एना । सृणि । इति चतुरुत्तरमशीतिः पदानि ॥ २ ॥ आशुशुक्षणिः । आशाभ्यः । का
रिः । अलातृणः । सललूकं । कत्पयं । विस्रुहः । वीरुधः । नृसद्मा । अरूधोयुः । निशृंभाः ।
कृणार्तः
एर्वहंस्य । ऋदूदरः । ऋदूपे । पुलुकामः । असिन्वती । कपना । भाऋजीकः । रुजानाः । जूर्णिः ।
ओमना । उपलप्रक्षिणी । उपसि । नकलविन्न । अभ्यर्द्धयज्वा । ईक्षे । क्षोणस्य । अश्नापा

पः । सबीमनि । सनथाः । विदथानि । ज्ञास्पतेः । आशाः । अजगः । अमूरः । वावशानः । देवोद्रा
च्या । रूपा । विनामातुः । ओमासः । सोमानं । अनवाये । किमीदिने । अमवान् । अमीवा । दुरेनं ।
अघ्रा । अमतिः । श्रुष्टी । पुरंधिः । ऋदावृधे । रिशादसः । सुक्षत्रः । सुविदत्रः । आनुषक् । तुर्वणिः । गिर्व
णसे । असत्तेस्तनं । अप्नक् । पादगृभिः । नार्या । पि । अभिष्टा । चनः । पन्यता । श्रुरुधः । जमिनः । नि
स्नतीः । अश्वनिक्तुः । शग्मादानः । सूत्रः । सुदुघाः । शिप्रे । रम्सुः । द्विबर्हाः । अक्रः । उराणः ॥
स्तिपाम् । स्तिपाः । नवाकु । नरूपं । कुलिशः । तुनः । वरूणा । ततुरिः । इली । विभूतः । क्रियुभाः ।
धीभिः । विष्पितः । तुरीपं । शास्मृतः । ऋजीतिः । ऋतनीती । प्रतद्वसू । हिनोत । चाक्रमाणः ।
चोष्कूयते । सुमद्रथ । दिविक्षिषु । द्वृतः । मिन्वाति । अमत्रः । ऋचीषमः । अनर्वाराति । भुर्वणि ।

असामि। गल्दया। जल्हवः। बकुरः। बेकनाटान्। अभिधेतन। अंहुरः। बतः। वातापं।
वाकन्। रंसयति। असक्रो। आधवः। अनवब्रवः। सदान्वे। शिरिंबिठः। पराशरः। क्रिवि
र्दती। करूळती। दनः। शारारुः। इदंयुः। कीकटेषु। बुंदः। बृंदः। किः। उल्बं। ऋबीसम्। ऋबीसमि
ति त्रयस्त्रिंशच्छतपदानि॥३॥ महास्त्रिमाश्मुक्षाणि स्त्रीणि॥७॥ इति निघंटौ चतु
र्थोध्यायः॥ ॐ नमः॥ अग्निः। जातवेदाः। वैश्वानर इति त्रीणि पदानि॥१॥ द्रविणो
दाः। इध्मः। तनूनपात्। नराशंसः। इळः। बर्हिः। द्वारः। उषासानक्ता। दैव्याहोतारा। तिस्रो
देवीः। त्वष्टा। वनस्पतिः। स्वाहाकृतय इति त्र्योदशपदानि॥२॥ अश्वः। शकुनिः। मंडूकाः।
अक्षाः। ग्रावाणः। नराशंसः। रथः। दुंदुभिः। इषुधिः। हस्तघ्नः। अभीशवः। धनुः। ज्या। इषुः। १२

उलूखलं। वृषभः। द्रुघणः। पितुः। नद्यः। आपः। ओषधयः। रात्रिः। अरण्यानी। श्रद्धा। पृथिवी। अप्वा। अग्नायी।
अश्वाजनी। उलूखलमुसले। हविर्धाने। द्यावापृथिवी। विपाट्छुतुद्री। आर्त्नी। शुनासीरौ। देवी ६
जोष्ट्री। देवी ऊर्जाहुती। इति षट्त्रिंशत्पदानि॥३॥ वायुः। वरुणः। रुद्रः। इंद्रः। पर्जन्यः। बृहस्पतिः। ब्र
ह्मणस्पतिः। क्षेत्रस्यपतिः। वास्तोष्पतिः। वाचस्पतिः। अपांनपात्। यमः। मित्रः। कः। सरस्व
ते। विश्वकर्मा। तार्क्ष्यः। मन्युः। दधिक्राः। सविता। त्वष्टा। वातः। अग्निः। वेनः। असुनीतिः।
ऋतः। इंदुः। प्रजापतिः। अहिः। अहिर्बुध्न्यः। सुपर्णः। पुरूरवा इति द्वात्रिंशत्पदानि॥४॥
श्येनः। सोमः। चंद्रमाः। मृत्युः। विश्वानरः। धाता। विधाता। मरुतः। रुद्राः। ऋभवः। अंगि
रसः। पितरः। अथर्वाणः। भृगवः। आप्त्याः। अदितिः। सरमा। सरस्वती। वाक्। अनुमतिः।
राका। सिनीवाली। कुहूः। यमी। उर्वशी। पृथिवी। इंद्राणी। गौरी। गौः। धेनुः। अघ्न्या। पथ्या।

१५

॥ इति नैघंटुकः समाप्तं ॥ ॥ ॥

१५

॥अथनेचंद्रकथारंभः॥ ॥